СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 99. Джерзі Сіті, Н. Дж., субота, 30-го квітня 1938. No. 99. Jersey City, N. J., Saturday, April 30, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1018. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ЗАПОЧАТКОВАНО „ПРОҐРЕСИВНУ ПАРТІЮ"

МЕДИСОН (Висконзин). — Ґубернатор стейту Висконзин, Филип Ла Фолет, формально започаткував існування ще одної політичної партії, званої „Проґресивною". Він виложив програму тої партії, яка оперта на старих американських засадах, але примінена до теперішніх модерних часів. На основі цеї програми кожний громадянин в Америці, фармер, робітник, бизнесмен, урядовець, повинен дістати нагоду чесної праці і чесного заробітку, а також повинен дістати почуття певности і сталости своєї праці. Ла Фолет підкреслював, що старий капіталізм уже пережився і став непридатний до нинішніх часів, у яких понад усе панує машина. Його треба змінити. Але, шукаючи змін, треба також уникати всяких чужих доктрин, чи то фашизму, чи комунізму, бо вони цілком не відповідають духові американського характеру. Америка мусить виробити свою власну систему, оперту на традиційних засадах, але приноровлену до теперішніх часів. Знаком цієї нової партії буде синій хрест на білому полі, обведений червоним кругом. Ла Фолет надіється, що та партія в наступних президентських виборах здобуде багато прихильників.

МИ ВСІ В КЛОПОТІ — КАЖЕ ФОРД.

НЮ ЙОРК. — На конференції ґазетярів був присутній Форд і його син. Приявні влаштували Фордові велике прийняття і з його появою повстали з місць. На домагання Форд мусів виголосити промову, яка одначе складалася з двох речень. Форд сказав: „Ми всі в клопоті. Ви видержуйте на своїм становищі, а я зо свого боку вам поможу". Після тих слів він сів. Присутні домагалися більше, але тостмайстер заявив, що Форд це людина праці, а не слів. По старім Форді забрав слово його син Едзел і сказав іще коротше як батько. Сказав лиш: „Мені справді дуже приємно бути серед вас". А заступник Фордових інтересів, Камерон, що також був з ними, викликаний до промови, таки нічого не сказав, тільки вклонився.

РУЗВЕЛТ ЗНОВ ФОРМУЄ „БРЕЙН ТРОСТ".

ВАШИНГТОН. — З близьких до президента кругів доносять, що президент задумує небавом створити сталий комітет, зложений з великих приватних бизнесменів, які висказували йому свою гадку про положення краю. Вони творилиб свого роду звязок між урядом і великим бизнесом.

СУД РІШИВ ПРОТИ КОМІТЕТУ ПРАЦІ.

ШІКАҐО. — Суд видав рішення, яке пішло проти волі комітету взаємин праці. Комітет взаємин праці домагався від одної компанії, щоб вона приняла назад 250 робітників, яких вона усунула після того, як вони вийшли на страйк. Але суд станув на становищі, що згадана компанія не мусить робітників приймати назад до праці, а то тому, що юнія зо свого боку поломала угоду, зроблену з компанією. Юнія зобовязалася впродовж року не виходити на страйк, а проте зобовязання зламала і пішла на страйк. Угоди мусять бути додержувані обопільно, рішив суд.

СОВЄТИ ЗАМОВЛЯЮТЬ В АМЕРИЦІ БОЙОВИЙ КОРАБЕЛЬ.

НЮ ЙОРК. — Совєтський уряд замовив в американських будівельних доках бойовий корабель, який, як говорять, буде найбільший досі знаний корабель на світі. Він матиме 1,000 стіп довжини, себто буде 140 стіп довший від найбільшого анґлійського корабля „Гуд".

ЧАСОПИСИ ЗИСКУЮТЬ НА ПОВАЗІ.

НЮ ЙОРК. — На зібранні „Реклямового Клюбу" голова Союзу американських ґазетарів, Сталмен, сказав, що назагал ґазети в Америці в останніх літах не тільки що не втратили на повазі, але навпаки, зискали. Нині далеко більше людей читає ґазети, ніж колинебудь передтим. Коло 42 міліони ґазетних чисел денно розходяться нині в Америці, говорив він. Ґазети далі є головним джерелом новин і публичної опінії.

ЖІНКИ ДОМАГАЮТЬСЯ РІВНОГО РОЗВОДОВОГО ПРАВА.

СЕЙНТ ЛУІС. — На конвенції жіночої ліґи жінки домагалися, щоби по всіх стейтах заведено одно і те саме право щодо розводів. Як відомо, тепер так є, що в деяких стейтах є лекші розводи, а в інших тяжчі.

ВИБРАЛИ „МАТІР АМЕРИКИ".

НЮ ЙОРК.—Комітет „Ґолден рул фавндейшен" назначив на цей рік як „американську матір" поетку Ґрейс Кравел. У часі своєї літературної діяльности вона написала коло дві тисячі поезій, у яких дуже добре представила материнське чуття і мягкість.

МІНІСТЕР ГАЙЛЕ-СЕЛЯСІЯ КЕЛЬНЕРОМ.

У великій французькій каварні „Брасері де Фамій" у Геліополісі в Єгипті прийняли недавно нового кельнера. Цим кельнером є Трафаса Мікайль, колишній міністер уряду неґуса Гайле-Селясія.

БУНТ ПРОТИ КОМАСАЦІЇ ҐРУНТІВ.

Ґрупа селян, невдоволена з комасації ґрунтів у Міцкевічах на Виленщині, підпалила хату, де ночував мірничий. Селяни не хотіли його випустити з горіючого дому. Мірничий револьвером у руці промостив собі дорогу. Згоріло девять хат.

ЗРАДИЛА ЧОЛОВІКА В... ЛИСТАХ.

Данська преса цікавиться тепер історією подружжя Джонсонів, які жили з собою вже від десятьох літ у прикладній згоді та в тихім сімейнім щасті. Одначе жінки завжди хочуть нових вражінь. Старі вражіння буденніють і хоч тоді нема причини до зміни буденного ходу життя, то жінки вживають ріжних засобів, щоб лиш його змінити.

Недавно пані Джонсон запримітила, що її муж став для неї менше ввічливий. Вона попала в розпуку і почала слідкувати за мужем. Одначе не могла нічого певного викрити. В кожнім разі нічого такого, що промовлялоб за те, що в житті Джонсона зявилась інша жінка.

Тоді пані Джонсон рішила взятися за хитрощі, щоб викликати в мужа заздрощі і розбудити знову його любов. Одного дня, коли Джонсон прийшов вечором додому (жінка пішла була до кіна), застав на своїм столі записку, заадресовану до жінки.

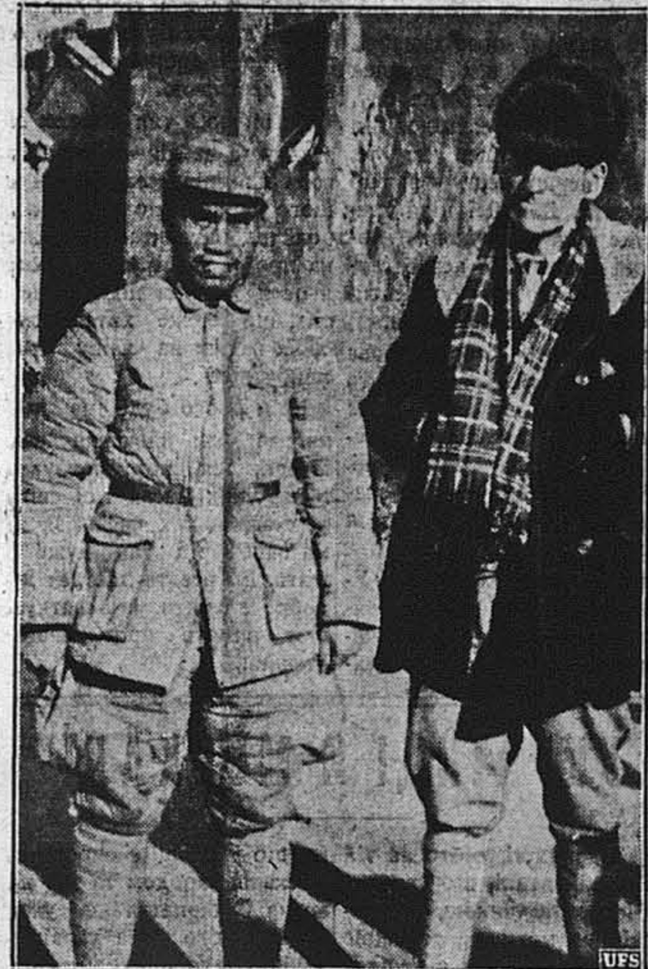
— Якщо лист лежить на моїм столі, — подумав він — то очевидно тому, щоб я його прочитав.

Джонсон почав читати і чим довше читав, тим більше дубіло йому волосся на голові. Цеж був найпалкіший любовний лист. Чоловік, що підписався під листом (якийсь Арно Петерсен), закликав паню Джонсон покинути мужа й піти з ним. Він не може без неї жити і коли вона не вислухає його прохань, то він убе її, мужа та дітей.

Тоді Джонсон перешукав усі шуфляди, в яких жінка зберігала папери, і знайшов ще кілька листів із такими самими погрозами і виявами любови. Тоді Джонсон схопив усі листи й побіг на поліцію.

Коли пані Джонсон вернулася з кіна, застала в мешканні поліційного комісаря, який домагався від неї адреси небезпечного звеличника. Радне-рад мусіла вона з плачем признатися, що всі ті страшні листи вона сама писала, щоб викликати заздрощі у свого мужа. Їй навіть не прийшло на думку, що ціла історія може піти такими сензаційними шляхами.

Тепер ціла Данія бавиться коштом наївної жінки, що хотіла спонукати свого чоловіка до давньої палкої любови і заздрощів.

„ЧЕРВОНИЙ НАПОЛЕОН".

Так називають у Китаю ґенерала Чу Тега, що командує восьмою китайською армією у війні проти Японії. Він селянський син, любить стару китайську літературу й грати в кошиківку. З ним капітан Еванс Карлсон, американський маринарський офіцир.

АКЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ПОЛІЦІЇ В КУРІТІБІ.

Курітибська (Бразилія) політична поліція розпочала акцію проти ріжних союзів і політичних фашистівських орґанізацій. Деякі з тих орґанізацій уже замкнено, деяким грозить цілкоовита ліквідація. До таких, як подає „Дер Компас", належать: німецька політична орґанізація Н. С. Д. А. П., німецько-бразилійський учительський Союз, Звйонзек польсько-бразилійських научицелі, як також орґанізації молоді, які орієнтуються на заґраничні установи.

ПРОДАВ ЛЕГКОВІРНОМУ СЕЛЯНИНОВІ МІСЬКИЙ АВТОБУС.

На півтора року вязниці засудили в Варшаві якогось Баціка, що продав легковірному селянинові міський автобус, що курсує на лінії Ц, — за 1,000 зл.

ПРИСУД СМЕРТИ В ЛЮБЛИНІ.

Перед окружним судом у Люблині відбулася розправа проти В. Кнайдровского та проти його приятельки Стан. Ґонсьоровскої за замордування доньки Ґонсьоровської, Левкадії. Суд засудив Кнайдровского на 5 літ вязниці за зиск з проституції, на 5 літ вязниці за знущання над Ґонсьоровскою й на кару смерти за вбивство, а С. Ґонсьоровску за ті самі проступки на досмертну вязницю.

ТРАҐІЧНА СМЕРТЬ З НЕОБЕРЕЖНОСТИ.

В Бикові, повіт Перемишль, зарібник П. Гливко знайшов стрільно з часів облоги Перемишля російськими військами та намагався це стрільно розібрати. Наступив вибух, що відірвав Гливкові голову.

МЕРТВИЙ ФАРМЕР СИДІВ НА САНЯХ.

На подвіря фармера Адора Адолфсона в околиці Ди Па в Манітобі заїхали сани, на яких сидів фармер Дмитро Пакула. Коли сидячий фармер не рухався й не злазив з саней, переконався Адолфсон, що Пакула неживий. Пакула фармерував кілька літ у Керот Ривер Велі. Походив з Галичини, де мешкає його жінка й діти. Його смерть наступила внаслідок удару серця.

БЕЗРОБІТНІ НЕ ХОТЯТЬ ПРАЦЮВАТИ.

З місцевости Симко, Онт., доносять, що Клейтон Гонтер з тавншипу Вингем оповістив, що у його тавншипі від 1-го квітня ц. р. будуть публичну допомогу давати тільки тим, які не будуть спосібні до жадної фізичної праці. Муніципальна рада згаданого тавншипу тому видала таке зарядження, що безробітні не хотіли виконувати робіт, до яких їх муніципальна рада взивала.

ЇЗДА БЕЗ БІЛЄТУ ПРИЧИНОЮ САМОГУБСТВА.

Під Білостоком кинулася під поїзд 24-літня Бжезіньска. Вона позбавилася життя, бо її покарали були гривною 24 зл. з заміною на арешт — за їзду поїздом без білєту.

ПРОФАНАЦІЯ КОСТЕЛА.

В костелі в Коноцісках під Ченстоховою трапилася профанація. Невідомий покищо спричинник ключиком, що лежав на вівтарі, відчинив кивот, виймив чашу й розсипав св. Тайни по цілому костелі. Опісля замкнув кивот, ключок поклав на місце, а чашу забрав.

КАЯТТЯ В ОБЛИЧЧІ СМЕРТИ ЗА ШКОДУ УКРАЇНСЬКОМУ НАРОДОВІ

ЛЬВІВ. — „Новий Час" (ч. 84) оголошує „Заяву" українського шляхтича Пилипа Колодчака Кульчицького, підписану свідками, в якій він подає, що перестає бути членом „кола шляхоцького", себто тої польської орґанізації, яка перетягає українську ходачкову шляхту на римо-католицьку віру і до польського народу. У тій заяві читаємо таке:

„Совість мене постійно гризла, що по 33-літній праці для української ідеї, для української справи, я пішов за підшептами злобних людей. Я переконався, що ціллю тої шляхоцької роботи є знищити українську націю, українську ідею і культуру. Я в обличчі смерти, здаючи собі справу з того, що перед Богом відповім за свої діла в життї, бажаю в той спосіб бодай у дечім направити кривду, заподіяну мною як своїй душі, так і душам моїх братів і сестер, і тому не тільки що виступаю зо „шляхоцького кола", але взиваю всіх і прошу та благаю в обличчі відповідальности перед Богом і людьми, теперішніми і грядучими, щоб усі виступили з „кола шляхоцького" та щоб і активно на кожному кроці боролися з тим протиприродним і протинародним рухом".

ЩЕ ПРО ПЕРЕМОГУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.

УЖГОРОД. — Досі українська мова з її фонетичним правописом не мала властивого доступу до закарпатських шкіл. Дотеперішні шкільні підручники були писані етимольоґією, або були це московські „учебнікі". Доперва тепер новий закарпатський ґубернатор, К. Грабар, одобрив перший наскрізь український підручник для народних шкіл: „Жива Мова". Цей підручник зладив фаховий учитель Франц Агій, написавши його чистою українською літературною мовою і сучасним фонетичним правописом. Франц Агій це відомий і талановитий закарпатський фільольоґ.

УКРАЇНСЬКА РАПСОДІЯ ЧЕРЕЗ РАДІО.

ЛЬВІВ. — Дня 20. квітня відіграно на симфонічному концерті у Львові українську рапсодію, композицію відомого українського композитора Василя Барвінського. Цю рапсодію передала львівська радіостація на цілу Польщу.

НОВИЙ ВОЄВОДА ДЛЯ ВОЛИНІ.

ВАРШАВА. — Польська преса доносить, що новим воєводою для української Волині буде майор Олександер Гауке-Новак. Заразом виявляє свою радість з того, що воєвода вийшов з війська та що Волинь буде тепер „під окремою опікою польської армії". Далі та преса підкреслює, що є ґарантія, що новий воєвода добре дбатиме за інтереси Польщі, бо він вийшов з рядів польської націоналістичної молоді й був довгий час одним з найближчих співробітників міністра Перацкого, вбитого українськими революціонерами.

ВИТРИМАЙМО В БОРОТЬБІ!

БРАТИСЛАВА (Чехословаччина). — Словацький провідник о. Глінка видав до словацького народу маніфест, у якім дорікає чехословацькому урядові, що не визнає окремішности словацького народу ані його права до автономії. Отець Глінка каже, що словаки прилучилися до чехів добровільно і довго терпіли, а тепер не будуть. Домається виконання пітсбурзької умови й автономії. Маніфест закінчив тим: „Правда по нашій стороні. Тому витримаймо в боротьбі, а з Божою поміччю переможемо".

ПРИСУД СМЕРТИ НА СТАЛІНА.

ЛОНДОН. — „Дейлі Мірор" подає, що тайна радіостація, яка веде пропаґанду на терені СССР, передала, що обєднаний союз визволення Росії видав на Сталіна присуд смерти, який повинен бути виконаний 1. травня.

РОЗСТРІЛЮЮТЬ СВЯЩЕНИКІВ.

ЛОНДОН. — „Дейлі Експрес" подає, що 27. квітня розстріляно в Москві і Ленінґраді чотирьох священиків.

СИЛЬНИЙ ОБОРОННИЙ СОЮЗ.

ЛОНДОН. — Велика Британія і Франція заключили оборонний воєнний союз. На випадок війни головним командантом обох армій буде французький ґенерал. Командантом обох фльот буде британський адмірал. А й команда повітряними силами буде теж в анґлійських руках. Союз звернений у першу чергу проти Німеччини.

ДОРАДЖУЮТЬ ПОГОДИТИСЬ.

ЛОНДОН. — Анґлія і Франція дійшли до зґоди щодо спільної оборони, але спільно порадили Чехословаччині піти націстам на руку і з ними погодитись.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Co., Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

СПІВПРАЦЯ УРЯДУ З БИЗНЕСОМ

Кілька днів тому відвідали президента Рузвелта в Білім Домі кільканацять провідників американського великого бизнесу. Ґазетні рапорти про ці відвідини говорили про скількість представлених там підприємств, про величину репрезентованого капіталу, тощо. Подали, що дискусія виказала велику згідність поглядів, та запевняли співпрацю між урядом і великим бизнесом.

Одначе рівночасно бизнесмени, що були в Білім Домі, говорять про „чесні ріжниці" в поглядах на способи досягнення спільної праці, а крім цього конкретних фактів такої співпраці, ні навіть її пляну ще нема. Супроти цього перед громадянством виринає питання, чи справді з тої конференції вийде яка кооперація між великим бизнесом і федеральним урядом.

Що такої співпраці треба, всім це ясно. Не може в краю розвиватися нормально економічне життя, як бизнесмени закидують урядові, що він хоче податками їх просто знищити, а потім завести на місце капіталізму якусь іншу господарську форму, чужу для Америки; а федеральний уряд закидує бизнесові, що бизнесові підприємства вийшли на бойкот федерального уряду та волють його знищити, як йому в чомунебудь попустити. Як довго в краю існують такі обставини, так довго уряд і бизнес, замісць співпрацювати для боротьби проти крізи, будуть поборювати один одного зо шкодою для кожного з них і цілого населення краю.

Та сказати, що кооперації треба, що її потреба очевидна, ще не значить, що кооперація буде. Якби люди керувалися чистими розумовими мотивами, то вона може й булаб, якщо їм розум подиктував її потребу, але, звісно, люди не все керуються розумом. Не керуються розумом навіть ті, що запевняють увесь світ, що вони свою суспільну роботу опирають лише на чистий розум, себто бизнесмени.

В Америці специяльно, через специфічно американські умовини в теперішності й минулості, бизнесмени займають до свого бизнесу наставлення, багато крайніше від наставлення звичайного бизнесмена в Европі. Там бизнесмен, передовсім великий, розуміє, що суспільність може й має право накладати на нього певні обмеження; тут бизнесмен думає, що він є безмежним паном свого підприємства. В Европі бизнесмени розуміють, що уряд може з ними вести конкуренцію або навіть їх вивласнювати; в Америці бизнесмени стоять за повне виключення уряду з бизнесу та заборону урядові вести якінебудь бизнесові операції.

Отсе є та основна ріжниця в самій засаді, що лягла в основу „широкої, а чесної" ріжниці в поглядах, що виринула на конференції провідних капіталістів з президентом Рузвелтом у Білім Домі. Як довго американські бизнесмени не змінять цього наставлення до бизнесу й уряду, відносини між бизнесом і федеральним урядом мусять обмежатися до безпощадного поборювання бизнесом усяких заходів, які грозилиб обмеженню власности.

ГОТУЮТЬСЯ ДО ВСЕНАРОДНЬОГО СВЯТА

В серпні цього року відбудеться у Львові величаве всенароднє свято з нагоди нашої великої історичної події. Це минає цього року **950 років,** як український нарід став народом християнським. А, як знаємо, сталося це **в Києві 988 року.** Християнство принято з Царгороду, а творцем цеї великої події був український князь Володимир Великий, визнаний церквою святим.

Ця подія така важна, що можна сказати, знею якнайтісніше звязана вся дальша історія українського народу. Тому цілком зрозуміло, що вона заслугує тепер на те, щоб її в першу чергу основно висвітлити. Для цеї ціли треба буде видати наукові й популярні праці. І це певно станеться. Про цю справу писатиме також українська преса.

Як доносить старокрайова преса, в Ріднім Краю хочуть відсвяткувати цю подію не тільки одним загальним, всенароднім святом у Львові. Подібні свята будуть там влаштовані й по інших містах, а також по селах.

Отсей ювилей хрещення України дає добру нагоду пригадати нашому народові ті часи, коли Україна ввійшла в сімю великих европейських християнських держав. Це ті часи, коли в Україні зачинає розвиватись письменство, коли Україна зачинає навязувати тісні звязки також із західньою культурою і коли вона зачинає бути оборонним валом християнських держав, коли зачинає хоронити европейську культуру перед руїною, яка йшла зо Сходу, з Азії, звідки насували раз-у-раз ріжні дикі племена. Це були часи, коли Україна була дійсно могутньою і добре зорганізованою державою.

Як видно з тих кількох слів згадки, є це дійсно добра навгода для піднесення духа нашого народу, що стогне в неволі під окупантами. Бо згадка про ті давні часи могутньости України піднесе певно тих, що може хитаються у своїх надіях на нашу кращу майбутність.

Крім цього буде це добра нагода для вивчення нашої історії, для спопуляризування в народніх масах тих світлих державницьких часів, за якими наш нарід так дуже тужить. Бо все те дається дуже добре злучити із святкуванням памяти про хрещення України.

УКРАЇНЦІ Й МОСКАЛІ

На Закарпатті, себто на тій українській землі, що тепер є під Чехословаччиною, ведеться спір за мову, за те, якою мовою мають учити в школах дітей тих наших селян-господарів, що ті школи удержують. З тим спором відновлено знову пропаґанду за те, що є тільки один московський нарід, (який називають „русским"), а населення Закарпаття є частиною цього народу. І тому в школах малиб учити московською мовою, себто на ділі такою мовою, якої це населення не знає і якої не розуміє. Про це пише відомий закарпатський письменник **В. Ґренджа-Донський** в ужгородськім **„Українськім Слові"** (ч. 21) і підкреслює у вступі цілком слушно, що це просто сміх дебатувати в двацятому столітті ще про такі справи, які вже доказані світовою наукою. Під тим Ґренджа-Донський очевидно розуміє те, що це вже ясна і відома справа, що українці є окремим від москалів народом та що населення Закарпаття є українське, а його мова українська. Та всежтаки приходиться про це ще писати. І там на Закарпатті і тут в Америці, А то на те, щоб давати молоді раз-у-раз наукові арґументи, які вона могла би представляти тій молоді, що є побаламучена несвідомими батьками, або національно є ще неосвідомлена і зараховує себе до „русских", себто до москалів, хоч є українського походження і належить до української нації. Ось тому передруковуємо статтю Ґренджі-Донського, бо з цього боку вона і тут актуальна. Стаття звучить:

Один, чи два народи?

Ось передо мною ціла низка цінних публікацій (За Рідне Слово, Наша Культура й ін.), з яких варто буде коротко для повторення навести й дати матеріял нашим людям для розповсюднювання, нехай кожний читає, нехай кожний бачить, що каже про москалів науковий світ і як дивиться обективна наука на українців і на українське питання взагалі.

Вже сам „учитель народів" **Амос Коменський** назвав москалів некультурним народом, а визволення чехів сподівався від України. Польський учений **Бандке** в 1815 р. писав: „Малоросійська мова не є діялектом російським; українська мова старша від багатьох інших, і Київ процвітав уже в той час, коли Москви й не було (Укр. Культ., Варшава, Огієнко, 246 ст.); **Адам Борич,** автор найстаршої словянської граматики, вже в 1584 р. розріжняє виразно „лінґва московіта ет рутеніка") (А. Волошин „Про письменну мову", стор. 7); француз **Жувен де Рошфорт** згадує в 1672 р. в своїй „Подорожі по Европі" про українську мову (ен лянґ украін, „Рідна мова", 1923, ст. 236); ірляндець **Бернар Конор** пише в 1698 р., що українська мова гарна, цінна, повна здрібнілих слів, і тому дає дуже велику насолоду тим, що її слухають або нею розмовляють (Рідна мова, 1933, ст. 266); **д-р Полівка,** проф. Карлового універнитету в Празі, учений европейської слави, був позбавлений т-вом Духновича почесного членства саме через те, що визнавав існування української нації і її мови; **проф. Срезневський** (москаль) у 1834 р. писав, що українська мова багатша на слова від чеської, багатша від польської на виразність і мальовничість; це мова поетична, музикальна (Ученные записки Моск. Универс. 1834, ст. 134—150); славний лінґвіст **А. Шляйхер** писав: „Малоруського язика не можна розглядати, як різновид російського, тільки як мову, що стоїть супроти нього в такому відношенні, як і останні словянські мови" (Укр. Культ. 249); знаменитий славіст професор **Мікльошіч** заявив: „Малоруський язик повинна наука розглядати як самостійну мову, а не як великоруський діялект" (Огієнко, 249); російський професор **Лавровський** писав: „Мова українська неспірно має право на таке саме місце, яке займають інші словянські мови" (Укр. Культ. 249); знаменитий професор Карлового університету, проф. **Бідло,** каже: „Українці хочуть бути окремим народом. Кому вдасться відвернути цей 45-міліоновий нарід від цього зусилля?" (П. Лишак: рішений § язикового вопросу, Ужгород, 1935, ст. 14—15); **Франтішек Палацький,** батько чеської історіоґрафіфі, писав: „Український нарід мовно ріжниться як від росіян так і від поляків. Безперечно русини (українці) є окремим народом. Цей нарід скоро розвине свої здібности й буде учасником результатів західньо-европейської освіти" (Заплетал: Русіні а наше будітелі, Прага, 1921, ст. 5); чеський поет і політик **Карло Гавлічек - Боровський** пише: „Україна є безустаннім прокляттям, яке самі над собою висказали поляки і росіяни... дух українського народу поховає росіян і поляків, які великим тілом стали ділитись. Ці обидва народи називають українську мову діялектом своїх мов, а в дійсності і від російського і від польського та мова така далека, як чеська мова від польської (Заплетал: Русіні..., ст. 17, 18); чеський пробудник і провідник **Ріґер** сказав: „Уважаю українців за самостійний нарід. Знаю цей нарід і його літературу; є вона самостійна. Народу, що числить стільки міліонів, не можна заперечити, не можна так собі стерти з мапи. Те племя вступає в ряди останніх словянських племен..." (Заплетал: ст. 37—38); **Чернишевський,** визначний російський письменник і критик, писав: „Українська література досягла вже такого розвитку, що навіть може вже обійтись без нашого великоруського одобрення... Маючи такого поета, як Шевченко, українська література не потребує нічиеї ласки" (Н. Культ. ст. 507).

Т. Ґ. Масарик також визнавав самостійність української мови. Але й найбільш авторитетна в цій справі **російська Академія Наук у Петрограді,** на внесення знаменитого російського вченого **Шахматова,** визнала українську мову за самостійну й зовсім окрему. Дослівно Академія м. і. каже так: „Історическая жізнь велікорусскаво і малорусскаго народов не создала общаго для ніх язика... і канечно, живой велікарусскій язик, на катором ґаворіт народ в Маскве, Казані, Ярославе, Архангельске, Новґароде, не может быть назван „общерусским" в противоположность малорусскому язику Полтави, Кієва ілі Львова... Малорусское населеніе должно імєть такоє же право, как і велікорусскоє, ґаваріть публічно і печатать на народном свойом язике".

Але в цій справі висловилась і **Чеська Академія Наук,** коли на засіданні 4. XII. 1919 р. сказала таке: „Творити штучно нову літературну словянську мову для громадян Підкарпатської Руси булоб не тільки дуже тяжко, але з наукового становища зовсім хибно, а зо становища нашої і словянської політики небажано. Окремої літературної мови для Карпатської Руси справді не треба, таксамо, як не треба для поодиноких частин чехословацького народу (ганаків), а повстання якоїсь нової мови булоб небезпечною допомогою для розкладових намагань, які в лоні нашого народу проявляються здавна. Тому, що місцеве русинське наріччя на Карпатській Русі це безперечно діялект український, отже **літературною мовою тамошніх громадян треба признати мову українську, якої вживають їхні сусіди й одноплемінники, цебто: галицьку українську мову. Признанням літературної української мови в школах Карпатської Руси** полегчиться **засадниче закладання та вплив цих шкіл,** бо буде можливим увести книжки, а також і вчителів із Галичини. Неоправданою є тривога, начебто цим способом підтримувалась на Карпатській Русі українська ірідента. Вона скорше живиласяб штучним відділенням громадян цього краю, якого є природною частиною".

Але також і відомий чеський лінґвіст, професор бернського университету **д-р Гавранек,** що виголосив в Ужгороді свій реферат 4. II. 1938 р., сказав, що мовне питання на Підкарпатті є наукою давно і дефінітивно вирішене. **В цьому в науці ніякого спору нема. Українська мова є мовою самостійною і тільки абсолютний неук може твердити, що населення Підкарпаття не є українське.**

Ось правда, якої не дасться закрити. Підло брешуть наші русифікатори, коли кажуть, що українська мова є польський жарґон. Таж ми на Підкарпатті говоримо гарною українською мовою, такою мовою, як і наші брати в Галичині, на Буковині чи у Великій Україні. А ми чейже живемо тут уже тисячу років, і на нас не мали поляки ніякого впливу. Це тільки підла, нахабна брехня аґітаторів за той порожній горщок: „адную неділимую", якої в дійсності давно нема, і яку скоріш чи пізніш навіть як споминну цілість не можна буде вважати...

Війна, це батько всього, це король усього: одних вивищує як королів, інших робить невільниками, інших вільними. — **(Геракліт).**

Іван Лемківський.

ПОСИВІВ ЗА ОДНУ НІЧ

(З пригод розвідчика в Україні).

Як стемніло, я бачив, що большевики не звертають уваги на побоєвище, бо мабуть були тої думки, що живих уже тут нема. Я зачав повзти взад, в сторону ліску. Вже по кількох „кроках" я натрапив на покинений кріс. Взяв його на всякий випадок з собою, а в убитих позабирав трохи набоїв. Хотів повзти далі, але вигуки большевиків мене задержали. Це вони приготовлялися до відходу. Я виразно замітив, як червоний командант щось промовляв до своїх вояків, та пізнав у півсутінку, що цей командант був тим, що найбільше лютував. Мене огорнула сліпа лють. Я був віддалений від большевика яких 100 кроків. Його сильвета ясно відбивалася на тлі ясного світла ватри. Не думаючи, що роблю, я прицілився до нього з кріса і вистрілив. Трафив добре — або в груди, або в голову. Командант упав як колода на землю. Доперва тепер зрозумів я, що зробив — я зрадив себе! Я схопився на рівні ноги і зачав наосліп утікати до гайку. Внедовзі натрапив на багно, в котре впав і занурився увесь. На щастя, ріс тут шувар і я міг уста і ніс вихилити з води, щоб дихати.

В першу хвилину большевики остовпіли, потім розбіглися хто куди, думали, що це нічний напад на них. Одначе незабаром зачали перекликуватися, збиратися і радитися. Видно було, що рішили шукати виновника стрілу на побоєвищі. Не розбирали, хто на ньому живий, а хто мертвий, а ґальопуюч на конях через побоєвище рубали всі тіла за порядком. Це однакож їх не заспокоїло. Зачали шукати, чи хтось не втік далі. Стежі розїхалися на всі сторони. Одна зо стеж доїхала до багна і тут задержалася в кількох кроках від мене. Я чув, як два большевики нараджувалися між собою, чи їхати дальше, чи ні. Рішили задержатись і почекати.

Зсіли з коней і розложилися на траві. Коні паслися та лізли в багно за водою. Несподівано кінь натрапив на мене, налошився та форкнув носом і вискочив з болота.

Большевики замітили це і покмітили, що в багні є щось живе. Тихо перебалакували між собою, що їм робити. Один радив стріляти в найгустішу траву там, де я лежав, другий відраджував, що може це бути жаба, ало „леший" (біс по московськи) і що цими вистрілами переполохає ввесь відді. Краще, казав він, баґнетами колоти раз коло разу. Як щось у багні є, то вискочить, а тоді буде час стріляти.

Стали оба большевики лізти в багно і довкола себе колоти баґнетами, застромленими на крісах. Не раз і не два вдарили баґнетами в багно коло самого мене. Бракувало пару цалів і були би пробили мене наскрізь.

Довго це тревало — може годину, може дві, може цілий вік — не знаю. Я стратив поняття часу. Мені здавалося, що це тревало вічність. Раз баґнетом зачепили мій чобіт — я чекав смерти. Але якось Бог мене помилував, бо в тій хвилині большевик поховзнувся і впав горілиць до багна. Червоний розлютився, сплюнув і вийшов на беріг, а другий за ним. Я думав, що це вже кінець, що большевики відійдуть, але де там! Мокрий большевик розложив ватру та зачав сушити свій одяг.

Був теплий, літній вечір. Тисячі комарів зачали злітатися, приваблені світлом вогню. Вони зачули мене і зачали сотнями сідати на мої уста і ніс. Що хвилини я занурювався в воду, щоб вибавитися від поцілунків соток жал. Не на довго це помагало, бо як я вихилив лице з води, то відлітаючий рій з новим запалом обсідав мене та жалив немилосердно. Ця мука тревала кілька годин. Я слідив за большевиками, що вони роблять, та на їх відхід чекав, як на своє спасення.

Доперва над раном роздався голос трубки і скликав розсіяних по околиці салдатів. Я вичекав ще яких пару хвилин, поки осмілився обережно потрохи вихилити лице, а потім голову з води. Большевиків уже не було.

Я виліз з багна; болото обліпило мене, як коломазь. Большевики залишили вогонь непогашений і я зачав сушити свою одержу. Доперва тепер я зауважив, що на руках і на шиї приссалося мені кілька великих пявок. З багатьох місць на руках текла кров — видно, що неодна пявка покріплялася моєю кровою цілу ніч.

Сонце вже високо стояло на небі, як я одягнув на себе сухий одяг. Легкий вітрець з побоєвища заніс сопух трупів. Одночасно я почув страшний голод, спрагу і перемучення. Я розглянувся обережно — ворога не було. Виліз із ліску та рушив у сторону побоєвища, в надії, що десь застану якусь торбу з кусником хліба або сухарів.

Чим більше я зближався до побоєвища, тим сильніше вдаряв мене сопух. Пошматовані тіла скоро загнивали на сонці.

Трупи вбитих були докладно ограбовані большевиками. Довго я шукав хліба, аж вкінці в одного вбитого я знайшов те, чого шукав. Зараз таки коло вбитого я зачав їсти — хліб уже пересяк сопухом, одначе голод був більший від обридження.

Так я зїв увесь хліб. Не багато його було і я був іще голодний. Доперва тепер придивився я до мертвого, коло якого сидів, і пізнав, що це був Садченкко — мій вірний товариш. Голод пропав у мене відразу, я гірко заридав.

Воронння вже пирувало. Мною заволоділа лють на цих хижаків. Я їх відганяв як міг, одначе вони були певні свого права. Не боялися мене ні трохи і нічого собі з мене не робили. Я рішив поховати свого побратима, щоб його тіла не роздзьобувало гайвороння. Десь роздобув лопатку і зачав копати для товариша могилу, заливаючись білим потом від страшної втоми.

Запала ніч, зійшли зорі. Згодом і місяць рішився помогти мені та залив срібним сяйвом ціле побоєвище.

Десь над раном був я готовий з викопанням могили. Я помолився за вірного друга, зложив у могилу його тіло і зачав закопувати.

Голод дошкулював мені жахливо. Хитаючися від повного обезсилення, я дійшов до ліску і положився, щоб відпочити.

Був найвищий час — на дорозі появилася валка людей та зближалася до побоєвища. Це провадили большевики селян для поховання вбитих. Вже добре розвиднювалося.

Я так вибився з сил, що не міг піднятися. На моїх очах у віддаленні яких 300 кроків поралися селяни. Закінчили свою сумну працю, і я дивився за ними, як відходили. Рятунку від них я не міг очікувати, бо большевики були би мене приловили. Не лишалося нічого більше, як тільки лежати і тихо чекати, коли прийде смерть. На щастя, про те не треба ніколи просити — смерть приходить сама і вибавляє чоловіка від усіх мук.

Але рятунок надійшов цілком несподівано. Обережно оглядаючись на всі боки, вийшов з лісу старенький священик з якимось чоловіком. Оба оглянулися на всі сторони та успокоїлися, бо ворога не було. Священик вдягнув на себе чорні ризи та розпочав молитву.

Так, тут був мій рятунок. Я це бачив очима, розумів не лише розумом, але відчував душею. Я виліз із ліску і зачав повзти в сторону священика, який незабаром мене побачив і підійшов мені на поміч.

Після панахиди священик з дяком узяли мене між себе і відпровадили до села. Священик взяв мене до хати і переховував у себе пару днів, доки я не прийшов до сил. Я зачав приготовлятися до дороги. Я хотів пробратися до Києва, щоб виконати приказ свого поручника. Большевиків у селі вже не було: всі відступили, як лише надійшла радісна вістка, що наші війська заняли Київ. Я рішив дібратися до найближчих наших відділів. Та моїй біді не був іще кінець.

В хвилині, коли я прощався зо священиком, надїхала большевицька кіннота дивізії, яка проривалася з півдня від Одеси на північ.

По тризубі на шапці відразу мене пізнали, хто я є. Замкнули мене в пивниці і ждали на свого команданта та його рішення, що мають зо мною зробити.

До пізної ночі сидів я замкнений в льоху. В ночі я зачув стрілянину: це кипів бій селян з большевиками. Вкінці бій затих, а селяни випустили мене на волю.

Ще тоїж ночі манівцями випровадили мене селяни з села. Два дні я йшов пішки і дібрався до Козятина, де зголосився в команді міста, а звідтам відіслали мене до Винниці.

Я посивів, мабуть ще в ту ніч, як лежав у багні.

Дуже низький і нужденний є стан того, хто не вміє піднятися понад людські справи. — **(Сенека).**

Пиво без хмелю, масло без соли, кінь без хвоста, жінка без чести — однакову мають вартість. — **(Середньовічна приповідка).**

Жінки повинні бути точні як міські годинники, одначе не все оголошувати як годинники; повинні любити дім як слимаки, одначе не носити всього на собі як слимаки. — **(Кант).**

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ТІ ВЧЕНІ ЛЮДИ...

Недавно тому, як доносить „Манчестер Гардієн", лорд Понсонбі викликав загальний сміх у палаті лордів британського парляменту словами:

„На кожну сотку людей лиш одна людина знає, де лежить Чехословаччина".

„Манчестер Гардієн" думає, що між „людьми на вулиці" таких людей, що знають, де лежить Чехословаччина, є більше. Себто більше, ніж у палаті лордів.

БЛАЖЕННІ НЕ ЗНАЮЧІ.

Брак знання таких примітивних географічних понять серед англійців приписують звичайно їх інзулярності, себто тому, що вони живуть на острові.

Це незнання багато людей вважає за зовсім зрозуміле: адже люди на острові не потребують знати навіть стільки, скільки знають люди, що сусідують з іншими народами на суші. Їм просто вистарчає знати, що їх край довкола оточений морем. Їм нібито більше й знати не треба: адже інші народи живуть аж за морем.

Можливо. Одначе бувають теж народи, що не живуть на острові, з усіх боків оточеним морем, а всетаки про світ знати не хочуть, хоч тут таки під їх межею живуть завидюкі сусіди.

ДЕ ВОНА СПРАВДІ ЛЕЖИТЬ?

На всякий випадок, протестує „Гардієн", англійці всетаки мрачно знають, що Чехословаччина певно не є частиною Злучених Держав, ані не лежить у тропікальній Африці.

Як так, то це багато краще, ніж той американець, що стояв підчас світової війни на чолі федерального „інформаційного бюра", і почувши, що Україна це такий край, сказав: „А я все думав, що Україна це такий музичний інструмент".

ОБУРЮЮЧА ГЛУПОТА.

Цікавий причинок до питання, до чого доводить людська глупота, дає в своїй книжці "Assignment of Utopia" Юджін Лайонс, колись московський кореспондент одної американської новинкарської агенції.

Описує у ній, як це він, вернувшись на якийсь час з Москви до Америки, виступав по американських містах з відчитами про Росію. Поїхав він був до Росії гарячим прихильником комунізму, але з Росії вернувся з поважними сумнівами щодо комунізму. Одначе в своїх відчитах він часто говорив гарні річи про комунізм. Наговорив багато компліментів комунізмові підчас свого відчиту у Вашингтоні, а причиною цього було те, що на його відчит прибуло багато „Дочок американської революції".

Лайонс представляє свій душевний стан, що довів його висказуватися похвально про комунізм перед цими „дочками американської революції". Були це все жінки такі горді на свою культуру, що від цього в них ціле умове життя замерзло. Вони запевняють Америку, що почитають американську революцію, але про революцію знають багато менше, ніж знає неодин неграмотний імігрант.

Вид цих закаменілих душ, що йому нагадували передпотопові сотворіння, що так довго лежали в землі без доступу повітря, що аж закаменіли, обурив його до цього, що він, сам зневірений у комунізм, став вихвалювати комунізм, щоби потрясти закаменілими душами.

ПРОВОКУЮЧЕ НЕЗНАННЯ.

Недавно набрало в світі широкого розголосу побиття одного посла другим у британійськім парляменті.

З того приводу газети в світі пригадували собі різні інші подібні сцени парляментарних бійок. Ось хочби бійку в бельгійськім парляменті, підчас котрої один посол калатнув по щоці міністра публичних робіт, а посадникові міста Бриселі, столиці Бельгії, кинено в лице грубезним томом законів.

Не знати, чи не було вживання книги законів наслідуванням подібної сцени з угорського парляменту, підчас котрої один посол з опозиції кинув у голову міністрові судівництва грубим збірником законів, а потім ще й сказав: „Це був одинокий випадок, у котрім голова міністра судівництва зіткнулася з законами".

ЗА ЛИТОВСЬКИЙ ГИМН

В Задушний День, 2. листопаду м. р., виленські литовці одержали були дозвіл від городського старости співати на місцевих цвинтарях національний литовський гимн, під умовою, що передтим відспівають польський гимн. На цвинтарях був великий стиск. Гурт литовців (одні впевняли, що 50 осіб, інші, що 150, а навіть 300) відвідував гроби заслужених литовців і при кожному співали литовський гимн. При гробі о. Басановича, великого литовського патріота, так склалося, що литовський гимн відспівали в хвилі, як при гробі польського історика Лелевеля зібралися представники польської адміністрації та війська і виленський воєвода.

Поліція зробила на литовців карне донесення. Городське староство признало, що ті литовці, які співали литовський гимн, виявили легковаження для польської держави та засудило 17 із них (переважно учеників виленської гімназії) на кару від 25—250 зл.

На апеляційній розправі свідки ствердили алібі обвинувачених. Всі засуджені, крім одного, не признавалися до вини.

Адвокат-оборонець предложив судові польський переклад литовського гимну на доказ, що його зміст не ображає Польщі. Переклад виданий у 1911 році в Сейнах у 500-ліття битви під Грунвальдом (як відомо, перемогу під Грунвальдом Польща завдячує литовсько-українським військам).

В українськім перекладі цей гимн звучить:

„О, Литво, Рідний Краю наш,
Людей великих земле!
Нехай минулим кріпиться
Твоїх синів все плем'я!

„Хай твої діти йдуть шляхом
Чеснот лиш все й усюди,
На твій пожиток і людства
Хай віддають всі труди!

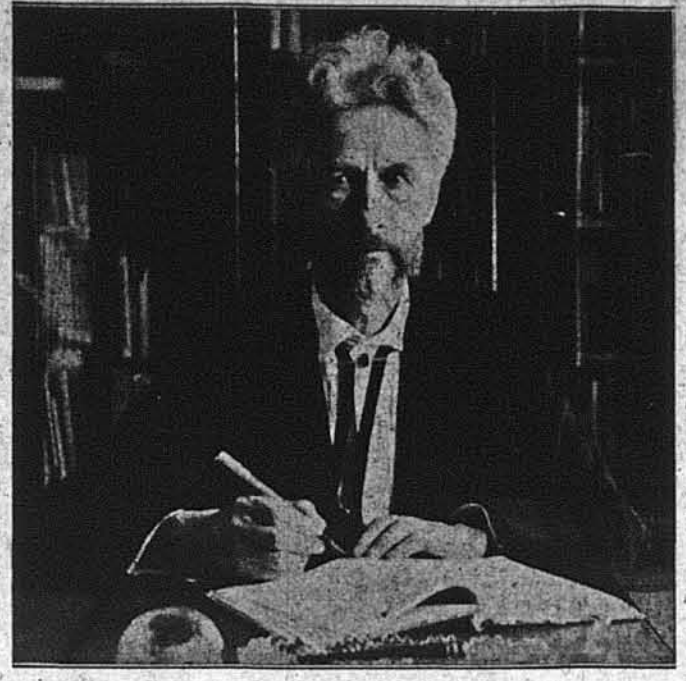
„Хай в нашій Литві розгання
Нам сонце всю темряву,
А світло й правда провідник
Хай буде нам на славу!

„Хай до Батьківщини любов
Палає в серцях наших,
А єдність хай цвіте у нас
Без впину якнайкраще!"
(Автором гимну є Вінкентій Кудірка).

Склалося так, що апеляційна розправа проти 17 обвинувачених литовців відбулася вже після навязання дипломатичних взаємин між Польщею і Литвою і суд увільнив усіх їх від вини та кари.

Даремне людина багато говорить, коли має комусь щось відмовити, бо той з усього чує лише слово: „Ні!" — **(Гете).**

Волію боротьбу з розюшеною стихією, з бурею, хижим звірем, ніж із розлюченою жінкою. — **(Ляфонтен).**

Д-р СТОРАСТА-ВІДУНАС

Литовський педагог, фільософ-гуманіст. Літ 70. Живе в Тильжі, то є в тій частині литовської землі, що є під Німеччиною. Опинився в тюрмі, бо виступив проти націстичної расової політики. В його честь відбувся в Ковні дня 22. березня бенкет, влаштований Союзом Литовських Письменників і Журналістів. Цей Союз розіслав по світі протест проти увязнення д-ра Сторасти-Відунаса. (Подав: К. Відікавскас, Філядельфія, Па.).

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ШІКАГО, ІЛЛ.

Завваги щодо наших аматорських вистав.

Заходом „Драматичного Гртка" відіграно в неділю, дня 17. квітня, в галі укр. прав. церкви на Ірі песу п. з.: „Приходи вчать згоди"...

Тема тієї вистави є цікава. Це живий образ із боротьби просвітян з темнотою й забобонністю давнього українського села в Галичині. Впродовж трьох дій бачимо комічні сцени, але в память вбивається ось та незломна віра прихильників „Просвіти" у свою перемогу в змаганні побороти перепони зо сторони неосвіченої частини односельчан. Цей віри і тих змагань треба нам і тут в Америці в кожній праці, чи то на політичнім чи культурнім полі. Незломна віра в перемогу своєї ідеї й щира безперервна, муравлина праця в поширюванні її перемагає найбільші трудноші та перепони зо сторони опозиції.

Але вернімся до вистави: Виступали старші „старокрайові" аматори й молодші, роджені в Америці. Щодо тих останніх, можу сказати, що навіть перевищили старших своєю вмілою грою. Та не хочу писати за звичкою майже всіх дописувачів, що: „Вистава вийшла знаменито; аматори грали наче справжні артисти" і т. п. Маючи нагоду бути на кількох виставах, уладжуваних різними організаціями чи групами міста Шікаго, хочу висловити кілька загальних завваг. В першу чергу, більшість аматорів усіх тих „Драматичних Гуртків" повинні краще виучувати свої ролі. Чому? Бо навіть добрий аматор, що визнається на техніці гри, знає рухи, міміку лиця, модуляцію голосу, якщо не вміє своєї ролі, не може її віддати добре й природно. Він крутиться біля будки суфлера і всю свою увагу звертає на нього, а тимсамим тратить контролю над своїми рухами, які в тім випадку часто переборщені й незгідні зо змістом його слів, повторюваних позаду за суфлером. Ось так губиться жива акція й найкраща комедія стає млявою. Публики тоді зо звичаю оплескує кожну дію, але чути, що ці оплески не є щирі й не походять із захоплення.

Друга річ, на котру мусять звернути пильну увагу режисери, це чистота й правильність літературної мови. А далі відповідне характеризування. Доводилось мені, наприклад, бачити на сцені галицьких селян у козацьких шараварах, що не погоджується із правдивістю. Одним словом: пристосовувати стрій до доби й околиць у даній песі.

Вкінці третя річ, що відноситься до нашої публики. Серед багатьох українців укорінилося дуже мильне поняття про вистави, яке обовязково мусить зникнути. Сценічних вистав рішучо не можна трактувати як засіб матеріяльного піддержання даної організації! Це лише побічна, підрядна річ. Нам усім треба розуміти й памятати, що сцена в історії української нації мала й має величезне значіння, тимбільше тут на еміграції. Вона є розрадою, школою й оборонцем української культури.

Колиб усі учасники українських вистав гляділи вмілим оком на перебіг дій, вглиблювались у зміст вистав і старалися пізнати їх моральну вартість, тодіб салі були виповнені на кожній виставі.

Повищі завваги, що відносяться до більшої частини аматорів міста Шікаго, поміщую в тій цілі, щоб усякі їхні недотягнення висвітлити обєктивно, для здорового розвою української сцени. Й кличу всіх дописувачів ріжних імпрез бути обєктивними у своїх дописах і мати на увазі завжди тільки користь для українського мистецтва.

Обсерватор.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

П. Ш., Пітсфілд, Масс. — Про те все, про що питаєте, було багато матеріялу в самій „Свободі". А як хочете мати точні інформації, то купіть собі Українську Загальну Енциклопедію. Як це для Вас задорого, то подбайте, щоб ту Енциклопедію купило якесь наше місцеве товариство, бо така книга повинна бути в громаді. В ній є зібрані фаховими людьми бажані Вами відомості про Україну і назви наших земель, як також коротко дати про життя і діяльність наших визначних людей. Також повинні бути історія України й історія української літератури як не в хатах поодиноких громадян, то принаймні в бібліотеці товариства, парохії чи громади. Франко це справжнє прізвище. Іван Франко працював якийсь час у польській газеті, тоді, коли не міг знайти іншої праці, щоб заробляти на життя.

ЛИТВА

Простір. — Море. — Столиця. — Хліборобство. — Школи. — Литовська мова. — Народне мистецтво та словесність.

Литва (без Вильна й Виленщини) займає коло 55,000 квадр. миль, себто сім разів менше ніж Польща. Населення має Литва півтретя міліона, з того литовців два міліони (14 разів менше ніж Польща).

Столиця Литви, Ковно,*) це невеличке місто, всього має сто двацять тисяч населення. Не могло Ковно розвинутися на більше місто тому, що не лежить над морем. Литва має небагато морського побережжя, приблизно 90 миль, а Ковно лежить у глибині краю над рікою Німаном. Перед розпадом Росії було Ковно звичайним собі провінціяльним містечком, а коли Литва стала незалежною державою, себто тому 20 літ, розмірно скоро зросло його населення, розбудувалося та змодернізувалося під комунікаційним оглядом.

Литовці це переважно селяни, хлібороби, тому у Литві (крім Ковна) нема більших міст усього чотири міста мають більше як по 20,000 мешканців.

Промисл у Литві слабо розвинений. Зате хліборобство стоїть розмірно високо, також годівля домашньої худоби (молочарський промисл, славний литовський сир, знаний у промислі під назвою „тильзитського").

У Литві є приблизно 2,500 вселюдних шкіл із 280,000—300,000 учеників і коло 200 середніх шкіл із 30,000 учеників. У Ковні є університет і вища школа сільського господарства, до яких ходить 4 і пів тисячі студентів. Завдяки цим школам більшає число інтелігенції, що може зайняти всі становища у власній державі. А литовці, після того як здобули державну незалежність, мусіли все зачинати від початку.

Литовська мова не легка; це одна з **найстарших** індо-европейських **живих** мов. Стрічаємо в ній архаїчні форми, окінчення на **ас, ес, ос, ус,** які теж бачимо в стариннїй грецькій і латинській мові. Литовське слово **пірмос** (перший) це латинське **прімус;** литовський **вірас** (муж, чоловік) це латинське **вір.**

Колиж приглянемося ближче до литовських слів, то переконаємося, що вони схожі та споріднені із первнями українських слів. Це й не дивота, бо литовська мова (разом із лотиською та вимерлою вже зовсім пруською (не мішати давньої пруської мови з теперішньою пруською, себто німецькою мовою) це мова дуже близька до словянських мов. Трава по литовськи називається **желе,** а цеж наше українське **зілля. Жемія** (зима) також близьке не лише до нашої **зими,** а й до латинської гіємс. Щоправда, коли читаємо, що пес по литовськи зветься **шуо,** то вже це слово виглядає нам зовсім чуже; та коли пригадуємо собі, що і в українській мові є слово **сука,** то вже і литовське слово **шуо** не звучить нам так дуже дивно.

Самособою, литовська мова не складається лише з таких лише архаїзмів, бо тоді не надавалаєб до вжитку для сучасного народу. Багато нових предметів і понять мусіло знайти в литовській мові відповідні означення. Зрештою литовська мова не є так зовсім відокремлена від сусідських впливів.

Характер усієї сучасної литовської культури є народній. Литовці люблять орнаментику і пристосовують її до всіх предметів щоденного вжитку. Скромна обстанова литовської сільської хати, хатні і кухонні предмети, скрині, палиці, обува, одяг — на всьому проявляється змисл литовського народу для прикрашування. Окрему ділянку народнього мистецтва творить різьба в дереві, головно релігійних предметів. Різьбовані постаті святих, головнож деревяні придорожні хрести у виді каплички. Ті каплички надають спеціяльного характеру литовському краєвидові.

До народньої творчости треба зарахувати також литовську народню поезію, пісеньки „даінос". Пісеньки ті цілі століття були неписаною літературою. Переходили в живому слові з покоління на покоління, з батька на сина, з матери на дочку, переважно злучені нерозривно з мельодіями. Оспівували всі ділянки життя литовського селянина. Хоч ті „даінос" прості формою, артистично вони стоять дуже високо, лучать наївність із ніжністю, що є прикметою загалі народньої поезії.

*) Литовці вважають столицею Литви Вильно, яке до Польщі прилучив ген. Желіговскі. Так і сказано в литовській конституції.

ЧИ БУДЕ ЗНОВУ КОРОЛЕВОЮ СИТКІВКИ?

Пані Гелен Вилс Муди, каліфорнійка, одна з найвизначніших грачок у ситківку в світі. Вона має 31 літ життя й, добувши чемпіонат світу, якийсь час не грала, а займалася малярством. Тепер вертається назад до ситківки й думає наперед здобути чемпіонат Англії.

UKRAINIAN WEEKLY

(Concluded)

LETTER TO THE EDITOR

Dear Sir:

Understanding the inconsistency of human nature, one can readily over-look the fact that even the most alert and conscientious of editors can be guilty of an occasional mental let-down, and while in this state, allow material of inferior quality to be printed in his columns.

Nevertheless, how Theodosia Borescy's crude attack on the King's English and childish attempt called "Intermarriage and Socials," April 9, ever appeared in the usually interesting and well prepared Weekly in its entirety, without any semblance of grammatical revision, will remain a mystery to me. And this, no less, a subject that even the wisest of philosophers steer away from. George Bernard Shaw states that more nonsense has been uttered on the subject of marriage than any other topic in the world.

Now, I consider myself to be a possessor of average intelligence. I can grasp the general meaning of what most philosophers write by rereading the subject matter two or three times. But the following passage, to illustrate but one instance from said article, conveyed as much information to me as a surrealistic version of "Mona Lisa" would impart to an admirer of Rubens or Rembrandt. "They (refering to the superbly healthy) choose the best specimen with whom to mate from their environment. When living in this melting pot of America as our underpriviledged but highly desirable and virile Ukrainian is forced to live, he can do nought but choose from that environment, even though the best to be had, still those partners are inferior." When Webster defined the term "mess" as "a state of confusion," he, in all probability, had a situation similar to this in mind.

Miss Boresky continues to bewilder the reader by stating that, "intermarriage among different nationality groups preserves the health and strength of the progeny," then turns around and says, "this intermarriage is leading both to the destruction of the identity of the Ukrainians as a definite nationality group and to the ultimate disruption of their individual happiness." In spite of this state of contradiction, I presume that the writer's general attitude in the article, she favored the latter statement. Although there may be more truth, in the ject to Will Durant's theory of inare willing to admit, we must realize that the Ukrainians of America will inevitably be subject to Will Duran's theory of intermarriage in America which goes thusly, "we may proceed on the assumption that an ethnic blend is temporarily bad, and ultimately good, for the purposes of civilization. The crossing of types probably eliminates subtleties of character for a time, but it strengthens ancient and fundamental qualities of body and mind; and this process of re-invigoration goes on all the more rapidly in new environments, because immigration tends to select individuals basically rich and superficially poor, individuals possessing little culture and much vitality. The moral for America is obvious: our "blood-chaos" is the prelude to a new people, a new stability of soul, and a new civilization."

If, in the future, contributors of essays and discourses to the Weekly would be more logical and conscientious, I am sure that they would be more apt to save themselves the embarrassment of having to read a rebuttal. To my way of thinking, in a small journal like this one, where every inch of space is precious, criticism and rebuttals are highly unnecessary, because they are read by only three persons: the editor, the unfortunate one who stuck his neck out, and, the writer of the rebuttal.

If, after reading this, one is left with the impression that this letter was written by one who became offended because of intermarriage in his family, I wish to state the fact that as far back as I can trace, my family tree has a Cossack perched on every limb. Something about which I am both thankful and proud.

STEVEN JACULA.

UKRAINIAN NATIONAL HOME

Mr. David Chmelyk is right. Ditto for Miss Emily Alaba.

The Ukrainian Youth does not want "things to be put in its lap" as Mr. Walter Koshuba implied, but it does demand that the older folks be more considerate and receptive to suggestions for improvement when presented by the youth.

It seems there is a constant conflict between the older and younger generation leaders, when there should be mutual cooperation and sympathetic understanding.

When the youth comes with suggestions and is willing to start a certain project, they are promptly rejected as 'impracticable' and suspicion dwells in their set minds that the youngster is trying to tell them how to run things.

Our Ukrainian National Homes can be made "homes" rather than taverns and crime-breeding places. There are ample facilities in most of our Homes, but they remain dark, empty and unused throughout the greater part of the week, when they can readily be converted into an atmosphere of constructive activity and refinement.

No, we do not expect to convert our Ukrainian Halls into YMCAs, but we do expect to see something there on that order.

A. Y.

AMERUKS AND MANUKS TIE FOR PING PONG CHAMPIONSHIP

Before an expectant audience, the finals of the "Greater New York City Ukrainian Club Ping Pong Tournament" were held in the clubrooms of the American Ukrainian Knowledge Society, 233 East 10th St., on Friday evening, April 8, 1938.

The opening contest was for the supremacy in the **Men's Singles** championship, in which John Martinovich, St. Vladimir's Ukrainian Club, became No. 1 player of the Ukrainian Clubs of New York City by defeating Steve Sawula, Manuks, 21-12, 21-6. In the **Men's Doubles, Michael Lipka** and William Zaraska, Ameruks, defeated Joseph Belansky and William Demchuk, St. Vladimir's 21-14, 21-11. In the **Girls Singles,** Stephanie Krandon, Manuks, defeated Olga Bacad, St. Vladimir's 21-18, 21-11. In the **Mixed Doubles,** Michael Miller and Stephanie Krandon, Manuks, defeated Michael Prylucki and Julia Kukura, St. Vladimir's, 21-14, 21-5. In the **5 Man Team,** the Ameruks Club team defeated the St. Vladimir's team by 3-2. By this victory the Ameruks won the 5 Man Team Trophy. The trophy, and medals to the winning team were presented by Walter Bacad. Members of the winning team are: Michael Lipka, Melvin Petruch, Michael Kozulak, William Zaraska.

The Ameruks and the Manuks by winning two divisions each, are therefore tied for the championship of the tournament, and therefore will have to play each other on a neutral court. The winning team will receive a silver loving cup —symbolic of "Greater New York City Ukrainian Club All-Around Ping Pong Championship."

WALTER BACAD.

AMERUKS WIN AT PING PONG

Before a capacity crowd and after three hours of volleying the Ameruks Club Inc. of 274 E. 10th St., N. Y. C. subdued the Enin Boys' S. C. by a decisive score of 3 to 2 at the Ameruks clubrooms.

The following players represented the Ameruks Club Team: William Zaraska, Michael Kozulak, Michael Lipka, William Kozulak, Melvin Petruch.

MELVIN PETRUCH.
PHILIP KUCHMA,

IN CHESS FINALS

Michael Lutwiniak, Jersey City youth, has entered the finals of the Hudson County class "B" chess tournament at the Jersey City Chess Club, 22 Lexington Ave., without a defeat or a tie on his record — according to the Jersey Journal, April 6 issue.

In the semi-final round, Lutwiniak defeated A. Clementz of Demarest High School in a close pawn ending. Clementz established a draw position except for an extra doubled pawn of his opponent, and the Jersey City player pressed this slight advantage to win.

ПОСМЕРТНІ ОПОВІСТКИ

У шпиталі-санаторії „Вудвіль Кавнті Гом" у Піткерні, Па., упокоївся в середу, 27 квітня 1938 р.,

НИКОЛАЙ ҐОҐІЛЬ,

член Тов. ім. Тараса Шевченка, відділу 384 У. Н. Союзу.

Він був умово хорий і помер у молодому віку, бо прожив 44 роки. Вступив до У. Н. Союзу 23. травня 1920 р.

Родився в селі Ріняно, повіт Турка, Галичина. Полишив жену вдовою і 3 дітей (два сини і одну дочку) сиротами. Похорон відбудеться в суботу, 30. квітня на Вирмедінк, Па.

Вічна Йому память!

Іван Яворський, секр.

У великодну суботу, 23. квітня, рано, упокоїлася

КАТЕРИНА ПАНТЕЛЮК,

довголітня членкиця Тов. ім. М. Грушевського, 374. від. У. Н. Союзу, в Бостон, Масс.

Покійна родилась в селі Осташівці, повіт Зборів. Проживши 43 роки, полишила в великім смутку мужа, сина і доньку.

Прибрана земля хай буде Їй легка!

Уряд.

Коли він її пізнав.

— Петре, коли ти пізнав свою жінку?

— Коли я пізнав свою жінку?... На жаль, аж по шлюбі.

Складна справа.

— Мій коханий, чи не хотів би ти мені позичити 1,000 зл.

— Хотів би, але не можу.

— То може ти міг би позичити бодай зо 100 зл.

— Це вже інша справа — можу, але не хочу.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

Шукають людей до праці

ПОШУКУЮ ЖЕНЩИНИ, що взяла би роботу помершої матери (гавзкіперство). Діточок 5 у віці 5—18 літ, у тому 2 шкільні дівчинки. Робота не тяжка, бо старші помагають багато. Головно варення й прання. Пейда по згоді. Не може мати більше як одну дитину. Має бути віком 40—45 літ і бути самотна. Маю свій дім вигідний, і сталу роботу протягом 18 літ на однім місци. Мені 47 літ, українського виховання. Прошу зголошуватись листовно на адресу: 97-9

JAMES MAT.

P. O. Box 177, Manchaug, Mass.

ТАРЗАН НА РОЗШУКАХ.

(144)

Бачучи, що Бравн не дуже то має велику охоту наосліп вскакувати в оселю кавуру, Тарзан заговорив до нього: „Зрозуміло, що коли ви не хочете разом зо мною йти, то не мусите". Йому перебив Бравн: „Хто казав, що я не хочу? Я лиш думаю, що наші заходи повинні закінчитись добрим успіхом. Анета є там; я готов віддати життя за неї; але щоб вона сама жила".

Побачивши волю Бравна, Тарзан успокоївся. Він зрозумів, що Бравн ніколи не покинув би його самого. Тому він почав вияснювати Бравнові подрібно свій плян нападу. Йшло про те, щоб усі вони знали дуже добре, що в кожній хвилині треба робити і щоб не потребували кожний раз звертатися до Тарзана по прикази. Накінець Тарзан звернувся до Мувіра:

„Дай нам ті два револьвери, які ти забрав убитим летунам. Вони не потрібні тобі, бо всеодно до них ти не маєш амуніції. А Бравн переконаний, що ми здиблемо амуніцію в літаку". Мувіро з жалем розпрощався зо своїми револьверами. Та тут не було ради. Він знав, що бвана наражає своє життя за його доньку. Як тут не віддати всього-бвані?

Взявши від нього револьвери, Тарзан промовив: „Коли ми відійдемо, ти вважай на вязня і не випускай його зо своєї опіки. Жди на нас ось-тут до вечора. Коли сонце зайде, а нас не буде, не жди далі, а вертайсь до дому. Бо це буде знак, що наша виправа не вдалась. А коли не вдалась виправа, то значить, що ми неживі". Мувіро стиснув у руках свою спису.